

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งในด้าน เศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ประเทศที่เจริญแล้วจึงมีระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานสูง ภายใต้อาณาจักรโลกยุคสังคมโลกใหม่ที่สลับซับซ้อน เชื่อมโยงและเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง รวดเร็ว เศรษฐกิจและสังคมโลกได้ปรับเปลี่ยนจาก “สังคมเกษตรกรรม (Agricultural Society)” สู่ “สังคมอุตสาหกรรม (Industrial Society)” และ “สังคมฐานความรู้ (Knowledge Society)” ส่งผลให้มนุษย์ มีการแข่งขันกันมากขึ้น ดัชนีวัดการอยู่รอดขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถและ คุณภาพ เรียกว่าสังคมโลกที่ใช้ความรู้เป็นฐานสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) หรือก้าว เข้าสู่สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge based Economy) (โณทัย อุดมบุญญานุภาพ, 2546 ; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2553)

สำหรับประเทศไทยการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ในปี พ.ศ. 2558 ย่อมได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม จะเห็นได้จากทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) ยังคงไว้ซึ่งแนวคิดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” เป้าหมายคือการพัฒนาคุณภาพคน ให้สามารถอยู่ในสังคม ประชาคมภูมิภาคอาเซียนและโลกอย่างมีศักดิ์ศรี ทิศทางของประเทศจะขึ้นอยู่กับทิศทางการ พัฒนาคน จึงทำให้เกิดกระแสการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันพัฒนา การศึกษาให้มีคุณภาพทุกระดับและทุกระบบ ให้มีประสิทธิภาพ สามารถผลิตกำลังคนสู่สังคมแห่ง การเรียนรู้ เพียงพอและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมโลก (มงคล หวังสถิตย์วงศ์, 2546 ; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550 ; ปราโมทย์ ประสาทกุล และคณะ, 2551 ; สุปรานี จิราณรงค์, 2551 ; จิตินา วรณศรี, 2552 ; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552 ; สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2553)

วิทยาลัยชุมชน (Community College) เป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ตั้งอยู่บนพื้นฐานความ เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรี และสามารถพัฒนาได้จนถึงจุดสูงสุดหากเขาได้รับโอกาสเรียนหนังสือ คณะรัฐมนตรีจึงมีมติเห็นชอบให้จัดตั้งวิทยาลัยชุมชน จำนวน 10 จังหวัดแรก เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2545 และจัดตั้งขยายเพิ่มขึ้น รวมทั้งสิ้น 20 จังหวัด ปัจจุบันมีวิทยาลัยชุมชนกระจายอยู่ทั่วทุกภาค ของประเทศไทย จัดการศึกษาโดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วมของชุมชน บริหารจัดการโดยตัวแทน

ชุมชนจัดการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา ทั้งสายวิชาการและวิชาชีพ ในหลักสูตรอนุปริญญาและหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ ทักษะการเรียนรู้ และทักษะชีวิต บริการทางวิชาการต่อชุมชน วิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและวิจัยสถาบันเพื่อการพัฒนาการดำเนินงาน และมีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงและพัฒนา ศิลปวัฒนธรรมกับชุมชน วิทยาลัยชุมชนจึงเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาอีกระบบหนึ่งที่ขยาย โอกาสทางการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา โดยมีจุดเด่นคือเป็นสะพานเชื่อมระหว่างระบบ การศึกษา การฝึกอบรม กับโลกของการทำงาน มีเป้าหมายในการพัฒนาชีวิตของคนในชุมชน สร้างระบบการศึกษาที่รวมการเปลี่ยนแปลงทั้งสามด้านคือ ความรู้ ทักษะ และคุณค่า คุณธรรม จะเป็นภูมิคุ้มกันสำหรับปัจเจกบุคคล ครอบครัวและชุมชน เป็นสะพานเชื่อมต่อระหว่างการศึกษาขั้น พื้นฐานและระดับอุดมศึกษา(สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน, 2548; เกษม วัฒนชัย, 2552) ตามปรัชญา “การศึกษามีคุณค่าอันประมาณมิได้ ต่อบุคคลและสังคมโดยรวม ปัจเจกบุคคล จึง ควรได้รับการศึกษาที่สมบูรณ์ตามศักยภาพแห่งตน...” โดยยึดหลักการเข้าถึงการศึกษาของชุมชน หลักการตอบสนองความต้องการของชุมชน และหลักการบริหารจัดการโดยชุมชน เพื่อมุ่งตอบสนอง ความต้องการของชุมชนให้มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาอย่างแท้จริง อันเนื่องจากความไม่พร้อมด้านต่างๆ โดยเฉพาะผู้อยู่ในวัยแรงงานที่มีอายุ 15-59 ปี จำนวน 34.9 ล้านคน หรือร้อยละ 53.25 จากจำนวน ประชากร 63 ล้านคน (สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน, 2548, หน้า 4) ให้มีโอกาสดำเนินการ พัฒนาตนเอง สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม ศิลปวัฒนธรรม อีกทั้งยังสอดคล้องหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา การตอบสนองต่อการพัฒนา การศึกษาและการพัฒนาประเทศ เป็นส่วนที่ช่วยเติมเต็มการสร้างความเข้มแข็งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้เรียนในวิทยาลัยชุมชน ซึ่งจากรายงานผลการสำรวจนักศึกษาหลักสูตรอนุปริญญา ที่เข้าใหม่ในปี การศึกษา 2553 พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุ 21-30 ปี สูงสุดอายุ 67 ปี และอายุต่ำสุด 16 ปี ส่วนใหญ่ เป็นผู้มีงานทำ ร้อยละ 55.23 ไม่มีงานทำ ร้อยละ 35.12 นอกจากนั้นไม่ได้ระบุ ร้อยละ 9.65 พื้นฐานทางการศึกษา พบว่า ร้อยละ 92.56 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือ เทียบเท่า หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ สำเร็จการศึกษาสูงกว่าระดับอนุปริญญา ร้อยละ 1.34 และ จำนวนปีที่สำเร็จการศึกษาก่อนเข้าศึกษาในวิทยาลัยชุมชน พบว่า อยู่ระหว่าง 1-10 ปี ร้อยละ 65.50 และเรียนต่อทันที ร้อยละ 19.03 และอยู่ระหว่าง 11-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 1.66 เป็นต้น (สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน, 2552) ซึ่งจาก ช่วงวัยอายุของผู้เรียน ภาวะ การมีงานทำ วุฒิ การศึกษา ระยะเวลาการสำเร็จการศึกษาก่อนเข้าศึกษาในวิทยาลัยชุมชน มีความแตกต่าง และมี หลากหลายสูง ซึ่งสอดคล้องกับ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2555, หน้า 1-4) การศึกษาระดับอุดมศึกษา

เป็นการศึกษาสำหรับคนที่กำลังจะเป็นผู้ใหญ่หรือเป็นผู้ใหญ่แล้ว ต้องมุ่งสร้างความรู้อย่างลึกซึ้ง เข้มข้นและจริงจังเพียงพอ ให้สามารถจบออกไปทำงาน ประกอบอาชีพ ให้มีบทบาทในสังคม เป็นพลเมืองที่ดี ใช้ชีวิตอย่างมีความหมายมีความรับผิดชอบและมีคุณค่าต่อสังคม จึงเป็นบทบาทของผู้สอนในวิทยาลัยชุมชน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่ 1 ผู้สอนซึ่งเป็นครูผู้สอนที่ทำหน้าที่จัดการเรียนการสอนเป็นประจำในวิทยาลัยชุมชน และครู-อาจารย์ในสถาบันการศึกษาต่างๆ ที่ได้รับเชิญมาเป็นอาจารย์พิเศษ และกลุ่มที่ 2 คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ด้านการถ่ายทอด (การสอน) (สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน, 2548, หน้า 13) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กาญจนา ไตรรุ่ง (2549, หน้า 104-105) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้และการศึกษาคุณภาพการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน โดยการสังเคราะห์และสรุปผล กล่าวว่า อาจารย์ผู้สอนในวิทยาลัยชุมชนส่วนใหญ่ดำเนินการสอนโดยอาจารย์พิเศษและวิทยากร เนื่องจากอาจารย์ประจำมีอยู่ค่อนข้างจำกัด ผู้สอนในวิทยาลัยชุมชนจึงมาจากสถาบันการศึกษาอื่นผู้ประกอบอาชีพต่างๆ เช่น นักธุรกิจ ประชาชนชาวบ้าน นายอำเภอ ผู้พิพากษา นักปกครอง จึงมีความจำเป็นที่วิทยาลัยชุมชนควรอบรมให้ทำความเข้าใจหลักการแนวคิด และปรัชญา ที่แท้จริงเพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ การรายงานการประเมินตนเอง ในปี พ.ศ. 2552 พบว่า องค์ประกอบที่ 2 การจัดการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา ดัชนีชี้วัดคุณภาพความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของอาจารย์ อยู่ในเกณฑ์พอใช้ (วิทยาลัยชุมชนตาก, 2552) สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ สุพจน์ ตันติศิริวิทย์ (2545) ได้ทำการวิจัย ติดตามการดำเนินงานหลักสูตรการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน วชิราภรณ์ สุรณะสกุล (2548) ได้ทำการวิจัย การติดตามผู้สำเร็จการศึกษาระดับอนุปริญญาจากวิทยาลัยชุมชน และสำราญ หอมทรัพย์ (2549) ได้ทำการศึกษา สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนและงานวิชาการในวิทยาลัยชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอน ในภาพรวม ยังต้องปรับปรุง เนื่องจากผู้สอนส่วนใหญ่เป็นบุคลากรภายนอก ได้รับการแต่งตั้งเป็นอาจารย์พิเศษเข้ามาสอนในวิทยาลัยชุมชน ไม่เข้าใจการจัดการเรียนการสอนและงานวิชาการ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทศพล ธีระพร (2556, หน้า 64) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย สภาพด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่าอาจารย์ผู้สอนในวิทยาลัยชุมชนส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์การสอนในระดับอุดมศึกษา ดังนั้นการพัฒนาผู้สอนในวิทยาลัยชุมชนนับว่ามีความจำเป็นเพราะผู้สอนที่ดีนั้นควรประกอบด้วยความรู้ในวิชาการ มีสมรรถนะในการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาอันเป็นวิธีการถ่ายทอดจากผู้สอนไปยังผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามศักยภาพแต่ละคน

มีเจตคติต่อวิชาชีพ ซึ่งสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา(2553, บทสรุปผู้บริหาร) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า แนวโน้มคุณลักษณะของครูไทยในทศวรรษหน้า(พ.ศ. 2562) มี 4 ด้านคือ มีความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ (Professional Knowledge and Experiences) มีบุคลิกภาพความเป็นครู (Professional Teacher Personalities) มีภาวะผู้นำการพัฒนาการศึกษา (Leadership for Educational Development) มีคุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ (Professional Virtues and Code of Ethics) สำหรับการพัฒนาผู้สอนระดับอุดมศึกษานั้น กมล สุดประเสริฐ (2548, บทสรุปผู้บริหาร) พบว่าความต้องการ การพัฒนาอาจารย์ในระดับอุดมศึกษาของไทยต้องการศึกษาเพิ่มเติมในเนื้อหาสาระวิชาที่เรียน 93 เปอร์เซ็นต์ ทั้งนี้เพื่อต้องการความรู้ใหม่ๆ ทนต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์ ต้องการศึกษาเพิ่มเติมในวิธีการปฏิบัติของสาขาวิชาที่ได้เรียนมา 76 เปอร์เซ็นต์ เนื่องจากต้องการเพิ่มพูนในวิธีการปฏิบัติการสอนของสาขาวิชาของตนเองเนื่องจากแต่เดิมเป็นการให้ความรู้ ในการวางแผนการสอนมากกว่าปฏิบัติการสอน เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและสามารถออกไปประกอบอาชีพได้เป็นอย่างดี ผู้สอนจึงต้องมีความรู้ในการปฏิบัติเพิ่มเติมมากขึ้น โดยทั้งนี้ด้านกระบวนการและเนื้อหาสาระของการพัฒนา พบว่ามีผู้ตอบสอบถามต้องการให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการมากที่สุด 80 เปอร์เซ็นต์ รองลงมาคือ การประชุมสัมมนา 56 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ล้วนมีส่วนช่วยให้มีการพัฒนาผู้สอนระดับอุดมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552, หน้า 88) ผู้สอนจึงต้องมีความเป็นมืออาชีพ ควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีความรู้ มีทักษะการสอนในสาขาวิชา มีความสามารถทางภาษาและเทคโนโลยีที่ทันสมัยจึงมีความจำเป็นที่ครูจะต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอกับการจัดฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง (ยนต์ ชุมจิต, 2546, หน้า 156) ดังนั้นการสอนระดับอุดมศึกษาให้มีประสิทธิภาพผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานทางด้านหลักการและการจัดการเรียนรู้พอสมควรจะได้เข้าใจว่าดำเนินการสอนไปเพื่ออะไร สอนอย่างไรให้ได้ตามเป้าหมาย อะไรมีอิทธิพลต่อการสอนบ้างและจะต้องรู้จักผู้เรียนในแง่มุมใดบ้าง (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2555, หน้า 1)

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัย ได้ทำการติดตามผลโครงการพัฒนาผู้สอน ระดับอนุปริญญาของวิทยาลัยชุมชน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้เข้าอบรม พบว่าผู้สอนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากผู้สอนมีความเห็นว่าปัญหาอุปสรรคส่วนหนึ่งผู้สอนไม่มีพื้นฐานทางด้านวิชาชีพครู และขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนผู้ใหญ่ที่มีความแตกต่างทางด้านพื้นฐานความรู้และความแตกต่างระหว่างบุคคล และการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมาเน้นการสอนแบบบรรยาย และสอนตามที่ตนเองเคยเรียนมาในระดับอุดมศึกษา ยังคงใช้วิธีการสอนแบบเดิมเน้นความสะดวกและง่าย ขาดความเข้าใจในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมี

ความหลากหลาย กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นบรรยาย การมอบหมายงานเป็นรายบุคคล หรือรายกลุ่ม แต่ขาดระบบการวัดและประเมินที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ผู้เรียน พบว่า อยากให้ผู้สอนมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นปฏิบัติ การศึกษาค้นคว้าที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในการดำรงชีวิต ซึ่งสาเหตุดังกล่าวอาจเกิดจากปัจจัยหลายประการ เช่น ขาดความรู้ ความเข้าใจไม่มีสมรรถนะด้านศาสตร์การสอน (Pedagogy) ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ขาดวิธีการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากเรียน มีความพร้อมในการเรียนรู้ ปัญหาสำคัญของครูประจำการคือการพัฒนาไม่ทั่วถึง การพัฒนาไม่ตรงกับความต้องการในการนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาศักยภาพของผู้สอน เพื่อให้มีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้(บรรดล สุขปิติ, 2553) ดังนั้นผู้สอนต้องเป็นผู้จัดการเรียนรู้อย่างแท้จริง ต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงตามกระแสการปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้เป็นผู้ที่มีบทบาทในการจัดการเรียนรู้ ในฐานะ ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน การจัดการเรียนรู้อย่างแท้จริง (ธีรศักดิ์ คงเจริญ, 2545 ; สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน, 2548) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ลิขิต ไชยเดชบาล (2549) ได้ทำการศึกษาวิจัย การศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการเรียนการสอน หลักสูตรอนุปริญญา สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โปรแกรมวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจของวิทยาลัยชุมชน ด้านอาจารย์ผู้สอน พบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับมากคือผู้สอนไม่สามารถถ่ายทอดเนื้อหาบทเรียนให้นักศึกษาเข้าใจ ผู้วิจัยได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า วิทยาลัยชุมชนควรแก้ปัญหา ด้วยการจัดการอบรม การสัมมนา หรือประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับ เพิ่มพูนความรู้ ทำแผนการเรียนรู้ กลยุทธ์ในการถ่ายทอดความรู้ด้านการสอน การวัดและประเมินผล สอดคล้องกับ บู้ช (Bush, 1984) และไพฑูรย์ สีนลรัตน์ (2543 ก, หน้า 29) กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นกระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะผู้สอนอย่างหนึ่งให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย และพบว่าการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพควรเปิดโอกาสให้ผู้เข้าอบรมได้ลงมือฝึกปฏิบัติ ให้ผู้เข้าอบรมสามารถนำความรู้ไปใช้ในการเรียนการสอนจริงในชั้นเรียนได้มากกว่าวิธีการอบรมแบบบรรยาย เพราะกระบวนการอบรมเป็นวิธีการเพิ่มคุณภาพการทำงานของบุคคลให้มีความรู้ ทักษะ และเจตคติต่อการทำงาน ที่ได้รับมอบหมาย อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการฝึกอบรมที่ดีวิธีหนึ่งคือการอบรมเชิงปฏิบัติการที่ควบคู่ไปกับการทำงานจริง (On The job Training) วิธีการดังกล่าวนี้ได้รับความนิยมมากในประเทศญี่ปุ่น อันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานและผู้เข้ารับการอบรมเอง และต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการอบรม (เกศริน มนูญผล, 2545 ; อำนาจ วัดจินดา, 2550 ; สมใจ กงเติม, 2554)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีแนวคิดพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ เป็นหลักสูตรที่พัฒนาผู้สอนระดับอนุปริญา ที่มีความแตกต่าง หลากหลายในด้านความรู้ คุณวุฒิ ประสบการณ์ อย่างมากมายโดยเลือกทำการศึกษากับผู้สอนในวิทยาลัยชุมชน เนื่องจากหลักสูตรยังไม่มีผู้ทำวิจัยในประเทศไทย โดยประยุกต์ใช้กระบวนการดาคัม (Development A Curriculum: DACUM) เป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างหลักสูตร ดังที่ สุเมธ แยมุ่น (สัมภาษณ์, 2551) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรของวิทยาลัยชุมชนจะเน้นการเรียนรู้โดยใช้สมรรถนะเป็นฐาน (Competency Based Learning) โดยกระบวนการดาคัม ได้รับความนิยมนมากในวิทยาลัยชุมชนต่างประเทศและนำมาประยุกต์ใช้ ในทุกวิทยาลัยชุมชนโดยเฉพาะในประเทศแคนาดา สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย ซึ่งทุกหลักสูตรจะต้องวิเคราะห์สมรรถนะเกี่ยวกับภาระงานและภารกิจ (สวาสต์ ตอพล, 2545, หน้า 31 ; ชูชัย สมิติไกร, 2556, หน้า 69) ซึ่งกระบวนการนี้จะทำเองไม่ได้จะต้องเริ่มจากคนที่อยู่ในอาชีพตรงนั้น ว่าต้องการทักษะ ต้องการสมรรถนะใดบ้าง หลังจากนั้นจึงกำหนดเป็นองค์ความรู้ สอดคล้องกับ ทองสุข วันแสน (2537) ยุทธ ไกยวรรณ (2545) สวาสต์ ตอพล (2545) เดือนเพ็ญพร ชัยภักดี (2553) ได้นำกระบวนการดาคัมมาใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร โดยกระบวนการดาคัมเป็นเทคนิคที่ใช้ผู้ร่วมอภิปราย จำนวน 8-12 คน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลักคือ การระดมสมอง การอภิปรายแสดงความคิดเห็น และการหาฉันทามติ โดยระบุมความจำเป็นของงาน ที่มีความสำคัญ ลงบนแผนภูมิดาคัม จัดลำดับความสำคัญของงานภายในแผนภูมิ ประกอบด้วยความรู้ ทักษะ เจตคติ ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน นอกจากนี้กระบวนการพัฒนาผู้สอน นำหลักการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ของ โนส์ (Knowles, 1978) โดยใช้รูปแบบวงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experience learning cycle) ซึ่ง คอรับ (Kolb, 1984) กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ความรู้สร้างขึ้นมาจากการถ่ายทอดประสบการณ์ที่แท้จริงจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ได้เป็นอย่างดี ในการปฏิบัติงานจริง (On the Job Training) เพื่อให้ผู้สอนปฏิบัติการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพตามวิธีการที่เป็นธรรมชาติ (ธีรพล เวียงวลัย, 2547 ; ศุภรัตน์ มิ่งสมร, 2554 ; UNESCO, 1986) อรพรรณ พรสีมา และพฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์ (2546) กล่าวว่า การพัฒนาครูต้องสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนา การอบรมควรจัดเป็นรูปแบบการอบรมเชิงปฏิบัติการ เน้นการฝึกปฏิบัติใช้ในสถานการณ์จริง ตลอดจนมีการวางแผนทางการกำกับติดตามนำความรู้จากการอบรมไปปฏิบัติจริง กำหนดระยะเวลาในการนำความรู้ไปใช้ การสะท้อนผลการเรียนรู้ ที่ได้จากการปฏิบัติ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมีการนิเทศติดตามประเมินผล เพื่อให้ผู้สอนนำไปใช้อย่างจริงจัง (อรรณ บันทะนะ, 2554, หน้า 119-120) ซึ่งวิธีการดังกล่าวเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้สอนในสถานศึกษาหรือองค์กรทางการศึกษาโดยนำ

หลักการบริหารคุณภาพ PDCA ในการขับเคลื่อนการพัฒนา วางแผนการพัฒนสมรรถนะตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการ โดยแบ่งออกเป็น 4 ระยะดังนี้ ระยะที่ 1 ขั้นเตรียมการพัฒนา (P) ระยะที่ 2 ขั้นดำเนินการพัฒนา (D) ระยะที่ 3 ขั้นการตรวจสอบผลการพัฒนา (C) ระยะที่ 4 ขั้นสะท้อนผลการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สำราญ มีแจ้ง และสายฝน วิบูลย์รังสรรค์, (2555) ได้นำกระบวนการมาใช้ในการพัฒนสมรรถนะครูด้านการทำวิจัย โดยขับเคลื่อนการพัฒนาโดยใช้ กลไก PDCA สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทศพล ธีระพร (2556) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย พบว่าวิทยาลัยชุมชนควรนำ PDCA มาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้ครบทุกองค์ประกอบ

ดังนั้นจากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยมีความสนใจ พัฒนาลักษณะส่งเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนระดับอนุปริญญาในวิทยาลัยชุมชน ในระหว่างการทำงานให้มีความแตกต่างไปจากอาจารย์ผู้สอน ระดับอุดมศึกษาด้วยกัน โดยนำหลักการบริหารคุณภาพ PDCA มาใช้ในกระบวนการพัฒนสมรรถนะ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ อย่างรอบด้านเพื่อเป็นหลักสำคัญตามแนวทางพัฒนาผู้สอนที่มีความรู้ ประสบการณ์แตกต่างกันให้มีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ ให้พร้อมที่จะนำไปใช้ปฏิบัติได้จริงในวิทยาลัยชุมชน

คำถามในการวิจัย

1. หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้สอนระดับอนุปริญญาในวิทยาลัยชุมชน มีข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นอะไรบ้าง
2. หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับผู้สอนระดับอนุปริญญาในวิทยาลัยชุมชน มีองค์ประกอบอะไรบ้าง และคุณภาพของหลักสูตรเป็นอย่างไร
3. หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ เมื่อนำไปทดลองใช้กับผู้สอนระดับอนุปริญญาในวิทยาลัยชุมชน มีประสิทธิผลอย่างไร
4. ผลการประเมินหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับผู้สอนระดับอนุปริญญาในวิทยาลัยชุมชน เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายหลักคือ เพื่อพัฒนาลักษณะส่งเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับผู้สอนระดับอนุปริญญาในวิทยาลัยชุมชน โดยมีจุดมุ่งหมายเฉพาะ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาลักษณะส่งเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับผู้สอนระดับอนุปริญญาในวิทยาลัยชุมชน

2. เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับผู้สอนระดับอนุปริญญาในวิทยาลัยชุมชน
3. เพื่อทดลองใช้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับผู้สอนระดับอนุปริญญาในวิทยาลัยชุมชน
4. เพื่อประเมินหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับผู้สอนระดับอนุปริญญาในวิทยาลัยชุมชน

ความสำคัญของการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับผู้สอนระดับอนุปริญญา ในวิทยาลัยชุมชน มีความสำคัญ ดังนี้

1. ได้หลักสูตรที่เสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้สอนระดับอนุปริญญาในวิทยาลัยชุมชน ให้มีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcome) และกลุ่มผู้เรียนที่มีพื้นฐานความรู้ อายุ ที่หลากหลาย
2. ได้พัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับผู้สอนระดับอนุปริญญาในวิทยาลัยชุมชน ซึ่งมีความหลากหลายทางด้านพื้นฐานการศึกษา และพื้นฐานการจัดการเรียนรู้ ให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน
3. เป็นแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ที่ต้องการพัฒนาผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยและพัฒนาในครั้งนี้ เป็นการพัฒนาศูนย์เสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับผู้สอนระดับอนุปริญญาในวิทยาลัยชุมชน ในลักษณะการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยและพัฒนาออกเป็น 3 ด้าน คือ ขอบเขตด้านเนื้อหา ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล และขอบเขตด้านตัวแปร

ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาศูนย์เสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับผู้สอนระดับอนุปริญญาในวิทยาลัยชุมชน

ในการศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาศูนย์เสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับผู้สอนระดับอนุปริญญาในวิทยาลัยชุมชน ผู้วิจัยกำหนดขอบเขต ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับผู้สอนระดับอนุปริญญาในวิทยาลัยชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนจากผู้ที่เกี่ยวข้องในวิทยาลัยชุมชน ประกอบด้วย 3 ชั้น ดังนี้

ชั้นที่ 1 สมรรถนะที่จำเป็นในการจัดการเรียนรู้ สำหรับผู้สอนระดับอนุปริญญาในวิทยาลัยชุมชน

ชั้นที่ 2 ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ ของผู้สอนระดับอนุปริญญาในวิทยาลัยชุมชน

ชั้นที่ 3 การวิเคราะห์ภารกิจสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนระดับอนุปริญญาในวิทยาลัยชุมชน

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

ขอบเขตแหล่งข้อมูลในชั้นที่ 1

1. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ ระดับอุดมศึกษา จำนวน 7 คน จากการเลือกแบบเจาะจง

2. ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ด้านพัฒนาผู้สอนของวิทยาลัยชุมชน จำนวน 7 คน จากการเลือกแบบเจาะจง

ขอบเขตแหล่งข้อมูลในชั้นที่ 2

ประชากร ได้แก่ ผู้สอนระดับอนุปริญญาในวิทยาลัยชุมชน สังกัดสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 20 วิทยาลัยชุมชน รวมทั้งสิ้น 1,535 คน แบ่งเป็น ผู้สอนประจำ จำนวน 263 คน ผู้สอนพิเศษ จำนวน 1,272 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สอนระดับอนุปริญญาในวิทยาลัยชุมชน จำนวน 20 วิทยาลัยชุมชน จำนวน 317 คน ได้ จากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ

ขอบเขตแหล่งข้อมูลในชั้นที่ 3

1. ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ในวิทยาลัยชุมชน จำนวน 12 คน จากการเลือกแบบเจาะจง

2. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้ในวิทยาลัยชุมชน จำนวน 24 คน จากการเลือกแบบเจาะจง

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่

1. สมรรถนะที่จำเป็นในการจัดการเรียนรู้ สำหรับผู้สอนระดับอนุปริญญา ในวิทยาลัยชุมชน
2. ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับผู้สอนระดับอนุปริญญาในวิทยาลัยชุมชน

3. วิเคราะห์ภารกิจตามสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในวิทยาลัยชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพ หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับผู้สอนระดับอนุปริญญาในวิทยาลัยชุมชน

ในการสร้างและตรวจสอบคุณภาพ หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับผู้สอนระดับอนุปริญญาในวิทยาลัยชุมชน ผู้วิจัยกำหนดขอบเขต ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่นำมาใช้พัฒนาผู้สอนในวิทยาลัยชุมชน ได้แก่

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 พฤติกรรมการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เทคนิคการจัดการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การออกแบบการจัดการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 จิตวิทยาการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่

หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 เทคนิคการบริหารจัดการชั้นเรียน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 8 การวัดและประเมินผลระดับอุดมศึกษา

หน่วยการเรียนรู้ที่ 9 การสร้างเครื่องมือวัดตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา

หน่วยการเรียนรู้ที่ 10 คุณลักษณะผู้สอนในวิทยาลัยชุมชน

โดยแผนการจัดกิจกรรมการพัฒนาสมรรถนะแต่ละหน่วย มีองค์ประกอบได้แก่ ชื่อหน่วยการเรียนรู้ ระยะเวลา สาระสำคัญ สมรรถนะที่ต้องการ เนื้อหา กิจกรรม สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้สอนระดับอนุปริญญาในวิทยาลัยชุมชน ได้แก่

1. ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน ด้านการจัดการเรียนรู้ ระดับอุดมศึกษา ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ระดับอุดมศึกษา จำนวน 7 ท่าน ที่ทำการประเมินร่างหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร

2. ผู้สอนระดับอนุปริญญาในวิทยาลัยชุมชนแพร่ ที่สมัครเข้าร่วมศึกษานำร่องในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2556

ขอบเขตด้านตัวแปร

1. ความเหมาะสมของหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร
2. ความเป็นไปได้ในการนำหลักสูตรไปใช้

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับผู้สอนระดับอนุปริญญาในวิทยาลัยชุมชน

ในการทดลองใช้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับผู้สอนระดับอนุปริญญาในวิทยาลัยชุมชน ผู้วิจัยกำหนดขอบเขต ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับผู้สอนระดับอนุปริญญาในวิทยาลัยชุมชน เนื้อหาที่นำมาใช้พัฒนาผู้สอนในวิทยาลัยชุมชน ได้แก่

- หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 พฤติกรรมการเรียนรู้
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เทคนิคการจัดการเรียนรู้
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การออกแบบการจัดการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 จิตวิทยาการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 เทคนิคการบริหารจัดการชั้นเรียน
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 8 การวัดและประเมินผลระดับอุดมศึกษา
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 9 การสร้างเครื่องมือวัดตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 10 คุณลักษณะผู้สอนในวิทยาลัยชุมชน

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

ประชากร ได้แก่ ผู้สอนระดับอนุปริญญาในวิทยาลัยชุมชนตาก สังกัดสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สอนระดับอนุปริญญาในวิทยาลัยชุมชนตาก จากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 19 คน โดยเน้นความสมัครใจในการเข้าร่วมโครงการ ตามเกณฑ์การคัดเลือก

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น ได้แก่ การพัฒนาผู้สอนตามหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้

ตัวแปรตาม ได้แก่ สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย

1. ความรู้ความเข้าใจ การจัดการเรียนรู้
2. ทักษะการจัดการเรียนรู้
3. เจตคติที่มีต่อการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 4 เพื่อประเมินหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับผู้สอนระดับอนุปริญญาในวิทยาลัยชุมชน

ในการประเมินหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับผู้สอนระดับอนุปริญญาในวิทยาลัยชุมชน ผู้วิจัยกำหนดขอบเขต ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของเนื้อหาโดยประยุกต์ใช้การประเมินประสิทธิผลโครงการของเคิร์กแพททริก 4 ด้าน ประกอบด้วย

- ด้านที่ 1 การประเมินด้านปฏิกิริยา (Reaction Evaluation)
- ด้านที่ 2 การประเมินด้านการเรียนรู้ (Learning Evaluation)
- ด้านที่ 3 การประเมินด้านพฤติกรรม (Behavior Evaluation)
- ด้านที่ 4 การประเมินด้านผลลัพธ์ (Result Evaluation)

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

1. ผู้สอนระดับอนุปริญญาในวิทยาลัยชุมชนตาก จำนวน 19 คน
2. หัวหน้าหน่วยจัดการศึกษา จำนวน 3 คน
3. ผู้สอนในสาขาเดียวกัน จำนวน 19 คน

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรในด้าน ปฏิกิริยา (Reaction Evaluation) ด้านการเรียนรู้ (Learning Evaluation) ด้านพฤติกรรม (Behavior Evaluation) ด้านผลลัพธ์ (Result Evaluation)

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ หมายถึง เอกสารหลักสูตรที่สร้างขึ้นอย่างเป็นระบบเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้สอนในวิทยาลัยชุมชนให้มีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ให้มากขึ้น ตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา ประกอบด้วย ขั้นตอนสำคัญ 4 ขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาหลักสูตร การสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร การทดลองใช้หลักสูตร การประเมินหลักสูตร โดยหลักสูตรมี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมายของหลักสูตร สมรรถนะที่มุ่งเน้น โครงสร้างและเนื้อหาหลักสูตร กระบวนการพัฒนา ระยะเวลาการพัฒนา สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล เอกสารประกอบหลักสูตร ประกอบด้วย แนวทางการจัดกิจกรรม แผนการพัฒนา ภาคผนวก โดยกระบวนการพัฒนาสมรรถนะ โดยใช้หลักการบริหารคุณภาพ PDCA ประกอบด้วย 4 ระยะเวลา คือ ระยะเวลาที่ 1 ขั้นเตรียมการพัฒนา (P) ระยะเวลาที่ 2 ขั้นดำเนินการพัฒนา (D) แบ่งออกเป็น 2 ระยะเวลา คือ ระยะเวลาการพัฒนาผู้สอน ระยะเวลาปฏิบัติการสอนในหน่วยจัดการศึกษา ระยะเวลาที่ 3 ขั้นตรวจสอบผลการพัฒนา (C) ระยะเวลาที่ 4 ขั้นสะท้อนผลการพัฒนา (A)

2. กระบวนการดาคัม (Development A Curriculum: DACUM Technique) หมายถึง กระบวนการระดมสมอง การอภิปรายแสดงความคิดเห็น และการหามติร่วมกันของผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนรู้ ในวิทยาลัยชุมชน โดยกระบวนการดาคัม มี 3 ระยะ ประกอบด้วย ระยะก่อนการประชุมเชิงปฏิบัติการดาคัม ระยะการประชุมเชิงปฏิบัติการดาคัม เป็นการวิเคราะห์ภารกิจของผู้เชี่ยวชาญการจัดการเรียนรู้ในวิทยาลัยชุมชน จำนวน 12 คน ระยะหลังการประชุมเชิงปฏิบัติการดาคัม เป็นการตรวจสอบระดับความสำคัญ ความยากง่าย และความถี่การปฏิบัติการกิจ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 24 คน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการยกร่างหลักสูตร

3. คุณภาพของหลักสูตร หมายถึง กระบวนการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาความเหมาะสมหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร ทุกองค์ประกอบและผลการศึกษานำร่อง หลักสูตรมีความเป็นไปได้ต่อการนำไปใช้มีความสอดคล้องสัมพันธ์กันขององค์ประกอบหลักสูตร กับทฤษฎี หลักการที่สนับสนุนหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร โดยมีเกณฑ์พิจารณาความเหมาะสมตามความความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ผ่านเกณฑ์การประเมินที่ระดับ 3.51 ขึ้นไปและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1

4. กิจกรรมการพัฒนาสมรรถนะ หมายถึง กระบวนการที่มีเป้าหมายให้ผู้เข้ารับการพัฒนา มีสมรรถนะด้านความรู้ ความเข้าใจการจัดการเรียนรู้ ทักษะการจัดการเรียนรู้ และเจตคติที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential learning cycle) ของคอล์บ (Kolb, 1984) ออกเป็น 4 ขั้น ดังนี้ ขั้นที่ 1 การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ขั้นที่ 2 การเรียนรู้

จากการสังเกตและไตร่ตรอง ขั้นที่ 3 การเรียนรู้โดยการสรุปเป็นหลักการ ขั้นที่ 4 การเรียนรู้จากการทดลองปฏิบัติ โดยใช้เทคนิคที่หลากหลาย ประกอบด้วย การบรรยาย การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การศึกษาด้วยตนเอง การบรรยายและฝึกปฏิบัติรายบุคคล กรณีศึกษา การทำแบบฝึกเฉพาะบุคคล การอภิปรายกลุ่มย่อย การระดมความคิด การเขียนอนุทิน การปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ในระหว่าง การปฏิบัติงาน ในหน่วยจัดการศึกษา การนิเทศติดตาม การนำเสนอผลงาน

5. สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่ส่งเสริมให้ผู้สอนมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ โดยใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้น มุ่งเน้นสมรรถนะ 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ การจัดการเรียนรู้ ทักษะการจัดการเรียนรู้ และเจตคติที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ มีรายละเอียดดังนี้

5.1 ความรู้ ความเข้าใจการจัดการเรียนรู้ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจที่ได้รับจากหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามที่หลักสูตรกำหนดจำนวน 10 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 พฤติกรรมการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เทคนิคการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การออกแบบการจัดการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 จิตวิทยาการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 เทคนิคการบริหารจัดการชั้นเรียน หน่วยการเรียนรู้ที่ 8 การวัดและประเมินผลระดับอุดมศึกษา หน่วยการเรียนรู้ที่ 9 การสร้างเครื่องมือวัดตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา หน่วยการเรียนรู้ที่ 10 คุณลักษณะผู้สอนในวิทยาลัยชุมชน ซึ่งวัดใช้แบบทดสอบผู้เข้ารับการพัฒนา หลังเสร็จสิ้นการพัฒนาต้องได้คะแนนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.2 ทักษะการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การนำความรู้และทักษะที่ได้จากการพัฒนา ในระยะที่ 2 ขึ้นดำเนินการพัฒนา (D) จำนวน 5 วัน ไปปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ เป็นระยะเวลา 1 เดือน และประเมินการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการพัฒนา โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3 คน ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ กรรมการสภาวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และหัวหน้าหน่วยจัดการศึกษา โดยใช้แบบประเมินการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ออกเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการออกแบบการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล ในระยะตรวจสอบผลการพัฒนา (C) ผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ ต้องผ่านเกณฑ์การประเมินร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.3 เจตคติที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของผู้เข้ารับการพัฒนา ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ทำการประเมินโดยผู้เข้ารับการพัฒนาทั้งในทางบวก และทางลบ

โดยใช้แบบวัดเจตคติ 5 ระดับของลิเคิร์ท ในระยะสะท้อนผลการพัฒนา (A) และผู้เข้ารับการพัฒนามีเจตคติหลังการทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. การประเมินหลักสูตร หมายถึง ความคิดเห็นที่เกิดจากการตัดสินใจให้คุณค่าต่อการดำเนินการของหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้สอนระดับอนุปริญา ในวิทยาลัยชุมชน ประยุกต์ใช้การประเมินประสิทธิผลโครงการของเคิร์กแพททริก หลังเสร็จสิ้นโครงการ 1 เดือน ประกอบด้วย ด้านปฏิบัติการ ด้านการเรียนรู้ ด้านพฤติกรรม ด้านผลลัพธ์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

6.1 ด้านปฏิบัติการ หมายถึง ความคิดเห็นของผู้เข้ารับการพัฒนามีต่อโครงการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้สอนระดับอนุปริญาในวิทยาลัยชุมชน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของลิเคิร์ท โดยผลการประเมินอยู่ในระดับมาก หรือมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป

6.2 ด้านการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

6.2.1 ด้านความรู้ หมายถึง ความสามารถของผู้เข้ารับการพัฒนาในการจดจำเข้าใจในหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับผู้สอนระดับอนุปริญา ในวิทยาลัยชุมชน โดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ท พบว่าหลังการพัฒนา สูงกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.2.2 ด้านทักษะการเรียนรู้ หมายถึง การลงมือปฏิบัติที่ครบถ้วน ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้สอนระดับอนุปริญาในวิทยาลัยชุมชน โดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ท พบว่าหลังการพัฒนา สูงกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.2.3 ด้านเจตคติ หมายถึง ความคิดเห็นที่มีต่อโครงการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ ทั้งทางบวกและทางลบ ซึ่งวัดได้โดยใช้แบบวัดเจตคติ 5 ระดับ ของลิเคิร์ท พบว่าหลังการพัฒนา สูงกว่าก่อนการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.3 ด้านพฤติกรรม หมายถึง พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงของผู้เข้ารับการพัฒนายหลังจากไปปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ในหน่วยจัดการศึกษา ทำการประเมินโดยหัวหน้าหน่วยจัดการศึกษาและผู้สอนในสาขาเดียวกัน โดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ท โดยผลการประเมินหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.4 ด้านผลลัพธ์ หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เข้ารับการพัฒนากายหลังการนำความรู้ ทักษะ และเจตคติไปใช้ในการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ โดยผู้เข้ารับการพัฒนาระเมินตนเอง โดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของลิเคิร์ท มีผลคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก หรือมีค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.51 ขึ้นไป

7. วิทยาลัยชุมชน หมายถึง สถานศึกษาของรัฐ มีพันธกิจในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากระทรวงศึกษาธิการ มีจุดมุ่งหมายให้บริการวิชาการ เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนและส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชนในท้องถิ่น จำนวน 20 วิทยาลัยชุมชน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

7.1 วิทยาลัยชุมชนภาคเหนือ หมายถึง วิทยาลัยชุมชนตาก วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน วิทยาลัยชุมชนพิจิตร วิทยาลัยชุมชนแพร่ วิทยาลัยชุมชนน่าน

7.2 วิทยาลัยชุมชนภาคกลาง วิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี วิทยาลัยชุมชนสมุทรสาคร วิทยาลัยชุมชนตราด

7.3 วิทยาลัยชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หมายถึง วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร วิทยาลัยชุมชนหนองบัวลำภู วิทยาลัยชุมชนบุรีรัมย์ วิทยาลัยชุมชนยโสธร วิทยาลัยชุมชนสระแก้ว

7.4 วิทยาลัยชุมชนภาคใต้ หมายถึง วิทยาลัยชุมชนยะลา วิทยาลัยชุมชนปัตตานี วิทยาลัยชุมชนนราธิวาส วิทยาลัยชุมชนพังงา วิทยาลัยชุมชนสตูล วิทยาลัยชุมชนระนอง วิทยาลัยชุมชนสงขลา

8. ผู้สอนระดับอนุปริญญาในวิทยาลัยชุมชน หมายถึง ข้าราชการครูประจำและบุคลากรภายนอก ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกเพื่อทำหน้าที่ปฏิบัติการสอนใน ในหน่วยจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน